

20.10.2005

51/600/2005

Uudenmaan ympäristökeskus
PL 36
00521 HELSINKI

Khs dnro	2005-2136/582
Stn dnr	
Saap./Anl.	24-10-2005
K2	

VIITE / REFERENS

Lausuntopyyntönnne 26.9.2005 / UUS-2005-L-722-27

ASIA / ÄRENDE

PIRKKOLAN, MAUNULAN JA SUURSUON ALUEITA KOSKEVA ALUEELLINEN RAKENNUSSUOJELUESITYS

Museovirasto on erityisistunnossaan 20.10.2005 käsitellyt Helsingin kaupungin 28. kaupunginosassa sijaitsevia Pirkkolan, Maunulan ja Suursuon alueita koskevan rakennussuojeluesityksen ja ilmoittaa lausuntonaan seuraavan.

Suojeluesityksen tekijä

Rakennussuojelulain mukaisen suojeluesityksen on 16.9.2005 tehnyt Uudenmaan ympäristökeskukselle Maunulassa ja sen lähialueilla toimiva kaupunginosayhdistys Pro Maunula ry.

Esityksen kohde

Esitys koskee Pirkkolan, Maunulan ja Suursuon osa-alueita Helsingin kaupungin 28. kaupunginosassa.

Esityksen tekijän perustelut

Maunula (mukaan lukien Pirkkolan, osittain Suursuon ja Patterimäen maalinnoituksen) on kokonaisuus, joka kertoo 40-60 vuotta sitten toteutetusta aluerakentamisesta, valtiovallan ja yksityisen rahoituksen aikaansaamasta sosiaalisesta rakennustuotannosta noin 1,2 km²:n alueella. Maunula on erinomaisesti säilynyt 1940-1970 -luvun kokonaisuus Helsingissä ja koko Suomessa ja edustaa ensimmäistä ja parasta suomalaista lähiöarkkitehtuuria. Maunula ilmentää jälleenrakentamisajan, sotakorvausteollisuuden ja yhteiskunnallisen murroksen kaltaisia, yhteisiksi koettuja tehtäviä.

Maunulan rakennettu ympäristö on valtakunnallisesti arvokas ja merkittävä sekä arkkitehtonisesti kansainvälisesti tunnettu. Maunulan asuntoalue vaatii kokonaisnäkemystä ja kokonaisvaltaista suojelua, mihin Pro Maunula ry:n mukaan asemakaavallinen suojele ei riitä.

Kohteen kuvaus ja historia

Suojeltavaksi esitetty alue koostuu useasta osakokonaisuudesta: maalinnoitus (1914-17), Pirkkolan omakotialue (1940-41), rintamamiestalon (1945-49), ns. vanha Maunula (1949-55) ja Maunula – Suursuon alue (1960-72).

Maunulan pohjoisosaan, nykyisen Pakilantien itäpuolelle (Patterimäen alue) rakennettiin vuodesta 1915 alkaen maalinnoitus tykkipatterin tuliasemaksi taisteluhautoineen. Asemat on louhittu osin kallioon. Osa asemista ja tykkipatteri ovat hävinneet. Kohteita on pidettävä muinaismuistolain mukaan suojeltuina.

Pirkkolan omakotialue (lahjoitustalot) on syntynyt 1940-41 Papinmäentien, Pakilantien, Pirkkolantien ja Kaskitien (myös tien läntinen puoli) rajaamalle alueelle. Talot suunniteltiin Ruotsissa Lauri Pajamiehen suunnitelmien pohjalta. Ruotsista saatiin lahjoituksena 150 taloa, osin Norjan rahalahjoituksen turvin. Talot ovat puurakenteisia elementtitaloja, jotka koottiin osista paikalla.

Lahjoitustalojen alueeseen liittyy Pirkkolan rintamamiestaloalue (1945-49) Viidenrajantien ja Lampuotilantien länsipään varsilla. Etäämpänä Patterimäen itäpuolella Suursuon – Länsi-Pakilan alueella on lisäksi 1945-47 rakennettuja rintamamiestaloja yhtenäisenä ketjuna Saamaajantien varressa.

Ns. vanha Maunula on syntynyt vuodesta 1949 alkaen. Alueen pohjoisosasta on purettu 1940-luvun asuinrakennuksia: Puu-Maunula 1946-47 (Metsäpurontie – Pakilantie) ja ns. läpikulkutalot 1948-51 (Kuusikkotie - Metsäpurontie). Näiden tilalle rakennettiin kerrostaloja 1961 ja 1972. Helsingin kaupunginarkkitehti Hilding Ekelund osallistui aktiivisesti Maunulan suunnitteluun laatimalla alueen asemakaavan ja suunnitteleamalla asuintaloja. Ekelundin kaavassa rakennusten volyymit on sovitettu pehmeästi luonnonmaisemaan ja talot on ryhmitetty niin, että niiden väliin muodostui selkeitä ja suojaisia pihvoja. Asuintalojen lisäksi alueelle rakennettiin mm. sauna, kahviloita, kouluja ja liikerakennuksia. Alue oli kokeilukenttänä betonielementtitekniikan mahdollisuuksia tutkittaessa. Vanhan Maunulan suunnitteluun osallistui Ekelundin lisäksi muitakin tunnettuja arkkitehtejä (mm. Viljo Revell, Keijo Petäjä, Osmo Lappo, Bertel Saarnio, Kaj Englund, Toivo Korhonen, Einari Teräsvirta, Heikki Castrén).

Vanhan Maunulan pohjoispuolella (Suursuonlaita – Suursuontie – Paanutie – Maunulanmäki – Kuusikkotie – Lampuotilantie) on vuosina 1960-72 rakentunut alue (Pohjois- ja Itä-Maunula sekä Suursuo). Suunnittelijoina olivat samat arkkitehdit kuin vanhassa Maunulassa. Pakilantien ja Suurnotkontien kulmaukseen valmistui 1962 Erkki Karvosen suunnittelema ostoskeskus, joka toimi ympäröivän asuntoalueen toiminnallisena keskuksena.

Perustelut ja edellytykset suojelulle

Suojeluesitys on laadittu huolella. Siinä on ansiokkaasti esitelty alueen rakennushistoria ja lisäksi esityksessä on tuotu hyvin esille myös 1960-luvun ja 1970-luvun alun asuntoalue ja rakentaminen.

Osa suojeltavaksi esitetystä alueesta (Pirkkolan lahjoitustalot ja rintamamiestalot sekä Maunulan asuntoalueen vanhat korttelit Rajametsäntien itäpuolella) sisältyy Museoviraston ja ympäristöministeriön 1993 julkaisemaan selvitykseen ”Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt”. Valtakunnallinen luettelo on parhaillaan tarkistettavana. Aluetta on tarkoitus laajentaa käsittämään myös ns. vanhan Maunulan (1949-55) alueen, joka sijoittuu rintamamiestalojen ja Rajametsäntien välille. Tämä alue on suojeluesityksessä merkitty numerolla 4. Uusin eli 1960-1970 -luvuilla syntynyt Maunula - Suursuon alue ei sisälly tarkistettavana olevaan luetteloon. Tietämys nuoremasta rakennusperinnöstä on toistaiseksi hajanaista eikä sen arvottamiseen ole vielä vakiintuneita käytäntöjä.

Pirkkolan omakotialueella on voimassa suojelukaava. Maunulassa (ns. vanha Maunula) on meneillään rakennusten ja pihojen inventointi suojelukaavan pohjaksi. Asemakaavahankkeen on määrä alkaa 2006.

Suojeluesityksen arvio Pirkkalan, Maunulan ja Suursuon asuntoalueiden luonteesta ja kulttuurihistoriallisesta merkityksestä on osuva ja perusteltu. Esitys tuo hyvin esille nuorimman rakennuskannan merkityksen osana asuinalueiden kehittymistä ja historiallista jatkumoa. Alueen kulttuurihistoriallisissa arvoissa on lukuisia lomittaisia elementtejä: sotahistoria ja sotavuosien vaikutukset (maalinnointus, asutustoiminta, lahjoitustalot ja rintamamiestalot), sosiaalishistoria, erityisesti asumisen historia (valtion tukema ja kunnallinen asuinrakentaminen sekä asunto-osakeyhtiöiden rakennustoiminta), sotien jälkeinen rakennemuutos (kaupungistuminen, maaltamuutto ja Helsingin laajeneminen alueliitoksineen 1946), rakennustekniikan kehittyminen (puuelementitalot sekä betonielementtitekniikan kokeilut ja kehittäminen), kaupunkisuunnittelu (yhdyskuntarakenne, asuntoalueiden asemakaavoitus, viheraluesuunnittelu) sekä rakentamisen historia.

Maunula edustaa rakennuksineen, pihoineen ja julkisine kaupunkitiloineen korkeatasoista kaupunkisuunnittelua ja rakentamista. Siinä ilmenevät toisen maailmansodan jälkeisen sosiaalisen asuntorakentamisen ihanteet. Alkuperäiset ratkaisut ovat säilyneet verraten hyvin. Suojeluesityksessä rajattu alue ilmentää jälleenrakennuskauden pientalorakentamista ja hyvinvointiyhteiskunnan lähiörakentamisen varhaisia vaiheita.

Museoviraston kanta

Pirkkolan, Maunulan ja Suursuon alue on korkeatasoinen esimerkki asuntorakentamisen kehittämisestä usean vuosikymmenen aikana. Alueella on rakennussuojelulain 2 § 1 momentin tarkoittamaa kulttuurihistoriallista merkitystä. Koko suojeluesityksen alue muodostaa merkittävän historiallisen kokonaisuuden. Suurin osa suojeltavaksi esitettyä aluetta on valtakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä.

Kysymys alueen suojelusta liittyy rakennussuojelulain ja maankäyttö- ja rakennuslain keskinäiseen suhteeseen. Suojeltavaksi esitetty kokonaisuus on asemakaava-alueella ja sen suojeleminen on mahdollista ratkaista ensi sijassa kaavoituksen yhteydessä. Näin laajan kaupunkialueen käyttöä, korjaus- ja täydennysrakentamista, hoitoa sekä viherympäristön ja kaupunkitilan kehitystä joudutaan joka tapauksessa ratkomaan ja ohjaamaan nimenomaan asemakaavoituksen kautta. Asemakaavoituksessa on otettava huomioon valtioneuvoston päätös valtakunnallista alueidenkäytön tavoitteista, erityisesti sen kulttuuriympäristöä koskevat erityistavoitteet. Alueen merkitys on huomioitu myös Uudenmaan uudessa maakuntakaavassa ja kaupungin uusimmassa yleiskaavassa. Nämä yhdessä laadittavien inventointien kanssa antavat hyvät lähtökohdat kaavateitse määriteltävälle ja toteutettavalle suojelulle. Alueen kaavoituksessa tulee erityisesti huomioida valtakunnallisesti merkittävän kulttuuriympäristön säilyminen sen luonteenomaiset piirteet huomioon ottaen.

Museovirasto katsoo edellä todetuin perustein, ettei asiassa ole tullut ilmi rakennussuojelulain 3 § 2 momentin tarkoittamia erityisiä syitä rakennussuojelulain mukaiseen suojelemaan.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Pääjohtaja,
Valtionarkeologi

Paula Purhonen

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Tutkija

Tuija Mikkonen

Tiedoksi

Helsingin kaupunki
Helsingin kaupunginmuseo
Pro Maunula Ry

Tmi/SJo/MHä/sri